

KULTURNI

Listi

APRILA

ISSN 1581-8373

9 770158 183733

LETO XXII
PRILOGA
APRIL 2017

Galerija Lista
Martin Kumer Zupančič (5 let)
Skica

MESTNA KNJIŽNICA ŠOŠTANJ – MAJ 2017

KNJIŽNI SEJEM

ponedeljek, 8. maj 2017, ob 10.00 do 18.00

Za vse ljubitelje starih knjig, sejem rabljenih knjig, prvi ponedeljek v mesecu.

Da knjige ne bi romale na odpad, jim skušamo najti na sejmu nov dom, tako ohranimo dostojanstvo starim odsluženim knjigam, ki še vedno nosijo v sebi sporočilo za vsakogar,

ki si bo vzel čas zanjo in njene porumenele liste.

Poleg podarjenih knjig prodajamo tudi knjige, ki so odslužile svojo nalogo v naši knjižnici, z namenom, da najdejo pot med ljudi in tako polepšajo dan strastnim bralcem in zbirateljem.

Knjige se prodajajo po simbolični ceni 1 €.

RAZSTAVA

Slovenska šola v Burundiju
na ogled od 3. 5. do 31.5.

Humanitarno društvo ADRA Slovenija je s pomočjo partnerjev, Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije, ADRA Burundi in častnega pokroviteljstva predsednika Republike Slovenije Boruta Pahorja, v okviru triletnega projekta »Šola v Kabingu – pravica do izobrazbe in otroštva brez nasilja« zgradila šolo za najmlajše prebivalce Burundija, med katerimi je veliko razseljenih oseb, beguncev in osirotelih otrok, ter izvaja delavnice o otrokovih pravicah, nenasilni komunikaciji in reševanju sporov.

POTOPIS

torek, 9. maj, ob 18.30 uri
Odprava štajerskih jamarjev

Odprava štajerskih jamarjev je na velikonočni vikend 2016 obiskala pet raznolikih jam v Budimpešti. Jame so geotermalnega izvora in zaradi tega predstavljajo posebnost, saj so popolnoma drugače od jam kraškega nastanka, kakršne poznamo v Sloveniji. Na potopisnem predavanju se boste lahko z nami podali na potep po Budimpešti in njihovih edinstvenih labirintastih jamah.

POMLAD NA PAPIRJU

na ogled od 10. 4. do 15. 6.

Razstavljali bodo otroci iz Vrtca Šoštanj, enota Biba. Vse risbice so na papirju, ki so ga otroci izdelali sami.

URE PRAVLJIC

Ob četrtek, od 17.00 do 17.45, v Mestni knjižnici
Šoštanj

Namenjeno otrokom od 3. leta dalje.

11. maj ob 17.00

Pripoveduje Marjetka Blatnik.

25 maj ob 17.00

Pripoveduje Marjetka Blatnik.

PRAVLJIČNA MEDITACIJA ZA OTROKE Z
JANJO IN MEDVEDKOM TAPKOM

četrtek, 4. maj, ob 17. 00 uri

Sproščanje s pravilčno meditacijo in tapkanje pri katerem se bodo otroci »polnili« s pozitivno in ustvarjalno energijo. Otroci se zelo hitro odzovejo na tapkanje, kadar pri tapkanju uporabim medvedka ali kako drugo igračko. Na ta način otroci prenesejo vse svoje težave na igračko in se lažje znebijo težav, ki jih imajo.

Otroci naj s seboj prinesejo igračko, medvedka, punčko... Primerno za otroke od 3. leta dalje v spremstvu staršev.

PRAVLJIČNA JOGA

četrtek, 18. maj, ob 17.00 uri

Praviljna joga je namenjena otrokom od 3. leta dalje. Ob poslušanju zgodbe bomo otroke popeljali v svet jogijskih položajev (asan). Postali bodo lahko hrabri junaki, pogumni levi, zviti krokodili, lahkotni vetrovi ali pa prikupni kraljeviči in princeske.

Izvajata Nina Časl in Marjetka Blatnik.

BRANJE JE POTOVANJE

bralni krožek

ponedeljek, 29. maja, ob 11.15 uri

Z starši bomo odkrivali svet tiskane besede iz bogate zakladnice knjig. V sodelovanju z Večgeneracijskim centrom - Planet generacij.

Krožek bosta vodili Edita Prah Šincek in Andreja Kac.

A photograph of a street scene in a town. The street is paved and leads uphill. On the right, there is a stone wall and a large, light-colored building with a balcony. On the left, there is a yellow building with dark shutters. In the background, a hill is covered in trees, and a tall, dark tower is visible on the ridge. The sky is blue with a bright sun and a contrail.

Janez Menart

Pes

Negibno ždi pred vhodom mesarije;
le rep mu kot brisalec stekla miga:
dvokrilna vrata so odprta knjiga
prepolna čiste pasje poezije.

Kar nevoščljiv sem, da poklic mesarja
premore takega občudovalca.
Za pol tako hvaležno vnemo bralca
prav rad bi dal odstotek honorarja.

Foto: Dušan Dobnik

Vsebina

Revija za kulturna
in druga vprašanja
občine Šoštanj in širše.

2 Knjižnica

5 Uvodnik

6 Galerija

8 Iz zgodovine mesta

10 V gledališču

12 Vila Mayer

14 Krajinska arhitektura

16 Šli smo mimo

Izdaja

Zavod za Kulturo Šoštanj
Trg Svobode 12, 3325 Šoštanj
zanj Kajetan Čop, direktor
Izdajanje Lista finančno omogoča
Občina Šoštanj, zanjo Darko Menih,
župan.

Odgovorni urednik

Peter Rezman

Kritične pripombe na vsebino ali
obliko Lista bodo dosegle svoj na-
men le, če jih boste posredovali s
kratkim sporočilom na e-naslov list.urednik@gmail.com

Vodenje redakcije (kulture)

Peter Rezman

Jezikovni pregled

ZUK Rezman

Oblikovanje, prelom strani

Media Center, Marko Gorjup s.p.

Tisk

Grafika Gracer d.o.o.

Naklada

700 izvodov.

Vse sodelavce prosimo, da prispevke
za LIST št. 8/2017, pošljete najkasneje
do 17. maja 2017 na elektronski
naslov:

list.revija@gmail.com

Foto naslovnice: Martin Kumer
Zupančič

SPOŠTOVANI BRALCI IN BRALKE, SPOŠTOVANI PRIJATELJI LISTA IN ŠOŠTANJSKE KULTURE!

S tem uvodnikom se obračam na Vas. Šoštanjska kultura in List namreč potrebujeta Vašo pomoč. Saj brez Vas ni ne kulture, ne Lista.

Že dolgo se nahajamo v časih, ko izginjajo dejanske ali »stare« vrednote življenja in prihajajo »nove« kapitalске vrednote:

Čim več zaslužiti,
čim manj se družiti,
ob tem neopazno ružiti
in vse zaslužniti...

Šoštanjski List se bori že več kot 20 let in ostaja zvest Šoštanju ter svojim bralcem. Vsebinsko je eden najmanj »kontaminiranih« medijev v Sloveniji. Seveda se zavedamo, da ni vedno »aktualen«, je pa vztrajno iskren. Za njegov obstoj se lahko zahvalimo uredniku, zvestim dopisnikom, zaposlenim na Zavodu za kulturo in predvsem Vam, zvestim prijateljem Lista.

Vsebinsko smo se vedno dotaknili tem, ki so bile pomembne za nadaljnji razvoj občine Šoštanj. Poskušali smo biti objektivni. Posebno mesto v Listu ima Kultura. Kulturni List je najbrž edina kulturna publikacija, ki izhaja redno vsak mesec na področju lokalnih skupnosti v celi Sloveniji. Preko nje Zavod za kulturo širi svoje poslanstvo in Vam omogoča širok vpogled v dogajanje na področju kulture.

Mediji naj bi bili ogledalo civilizirani družbi. Kultura je ogledalo človeka. List je ogledalo Šoštanja.

Zato Vas srčno prosim, da nam pomagata ohraniti List za vse generacije, ki še prihajajo v Šoštanj. Saj Šoštanj ni samo dimnik, ampak predvsem ljudje, ki tukaj živijo in ustvarjajo.

Hvala Vam, da ste,
za vsako vaše mnenje.
Z vami List postaja večer,
predan ljudem, nikakor tečen.
Borimo se skupaj na ves glas!
Kultura je doma pri nas!

Hvala!
Srečno kulturi!

Kajetan Čop
direktor Zavoda za kulturo Šoštanj

TOSKANA V ŠOŠTANJU

V Mestni galeriji Šoštanj so v četrtek, 13. aprila, odprli razstavo *Toskana*, cikel del ustvarjenih v likovnem ateljeju slikarke Žive Agrež iz Ljubljane. Naslov razstave že sam po sebi predstavlja tematiko platen, Agreževa pa je na odprtju o tematiki spregovorila iz svojega ustvarjalnega vida.

Po diplomski iz primerjalne književnosti in umetnostne zgodovine je Agreževa delovala kot novinarka na Radiu Ljubljana, pri uglednih časopisih *Delo* in tudi reviji *Jana*. Po upokojitvi leta 2004 se je začela intenzivno posvečati svoji drugi ljubezni, slikanju. Pravi, da je šla mimo likovnega salona Lapajne v Ljubljani in v izložbi uzrla krasne slike... Kmalu je bila ona na drugi strani stekel. Izobraževati se je začela pod različnimi mentorji (Nuša Lapajne, Sladjan Mitrović, Janez Zalaznik, Boštjan Pleseničar in Tone Rački), ki so ji pomagali oblikovati njej lasten likovni izraz. Od leta 2009 je članica likovne skupine

Želve, ki jo vodi akademski slikar Miran Erič, je tudi članica likovnega društva Senožeče Radomlje.

Nuša Lapajne, ki je bila ena izmed prvih mentoric je o njej zapisala.

Živa Agrež je v likovnem svetu razpoznavna slikarka. Imela je vrsto skupinskih in samostojnih razstav, na katerih se je vedno predstavljala z najnovejšim opusom. Njen obseg likovnih del je izjemno velik in ponuja širok diapazon motivov.

Že v zgodnejših delih je njen najljubši motiv krajina. Motivi na slikah so kraji, ki jih zelo dobro pozna in pogosto obiskuje; kot so trnovska cerkev, motivi z reke Krke in bližnje okolice. Barve so v zgodnejših delih

večinoma monokromne, slikarski nanosi pa že nakazujejo bolj ploskovne nanose z lopatico.

Dve leti kasneje se njeno obzorje razširi tudi na pokrajino, nad katero so se navduševali mnogi impresionisti – Provanso. Agreževa najde tu nov zračni fluid, prostranost polj s cipresami, oljkami in sivko. Barve dobijo svojo moč, kontrastnost, svetloba pa glavno vlogo pri prikazovanju te prečudovite pokrajine. Njena želja po odkrivanju vedno novih krajev jo pripelje tudi do Toskane in v Cinque Terre, kjer še z večjo vnemo slika s slikar-

ske lopatico in gosti barvne ploskve. Svetloba je še močnejša in barva že bolj polna. Pastozni nanosi postanejo že reliefni, barve pa se pričnejo prepletati in dajejo občutek trepetanja kot ga slikajo impresionisti. (...)

Agreževa pa izrazno ni močna samo v tehniki akrila na platno. Morske motive prav tako slika v akvarelu, ki je izredno liričen, minimalističen in zračen. Slika hrvaško primorje, Istro in otoke. Kot je subtilna v akvarelne tehniki je Živa Agrež na drugi strani tudi monumentalna pri slikanju z akrili. Slike, ki so nastajale v Oprtalju, kažejo na nov slikarski pogled pri prikazovanju krajine. Pritegne jo arhitektura, pročelja starih istrskih hiš, oken, obokov in pogledov skozi. Skrivnostni prostori, ki jih lahko opazujemo skozi priprta vrata, kjer se zdi, da ne biva nihče. Tudi barvna paleta se izčisti na barvne ali svetlostne kontraste. Slika dobi simbolni pomen in ni več samo impresionistična odslikava motiva.

Živa Agrež ima za seboj izreden slikarski razvoj. Nenehno raziskuje nove možnosti likovnega izražanja, tako vsebinsko kot slikarsko tehnično. Vedno znova preseneča z novimi temami, nenehnim iskanjem svojih občutij, razmišljanj in izraznih možnosti. Je vulkan, ki nikoli ne ugasne.

Akademski slikar Miran Erič, ki je hkrati vodja skupine s katero Agreževa najdlje sodeluje pa je poleg mnovega drugega o njenem slikanju zapisal:

Kljub temu, da ostajajo motivi (bodisi pokrajine, tihožitja ali figure) na njenih slikah vedno prepoznavni in jih z naslovom slike tudi krajevno, osebno ali predmetno opiše, jih od realnega vsakič odpeljejo energično položene barve in dramatična svetloba samo njej lastnega doživetja. V tem doživljanju se impresivnost motiva in zanos ter vzhičenost Žive Agrež harmonično uskladita in zlijeta v novo izrazito značilno in avtorsko prepoznavno podobo z zelo pogosto surrealističnim pridihom.

Na odprtju je Agreževa navdušeno spregovorila o samem prostoru galerije ter o Šoštanjčanih, ker kot prebivalka večjega mesta pogreša utrip domačnosti, ki ga je začutila tukaj. Odprtje je vodila Milojka B. Komprej.

Foto: Dejan Tonkli

HAIKU

Milenko Strašek, gost galerijskega večera, ki je bil v Šoštanju, 29. marca, je rojen na Kozjanskem. V večeru, ko je predstavil knjigo haikujev in tank, Listje, svojo četrto pesniško zbirko, je spregovoril tudi o svojem zanimivem življenju.

Pot ga je namreč iz Kozjanskega ponesla najprej na Gimnazijo Celje, nato v Ljubljano, kjer je študiral primerjalno književnost.

Kot novinar je deloval pri Novem tedniku in drugih uglednih časopisih, najraje je delal reportaže. Ob tem se je posvečal raziskovanju okolja in njegovih junakov, zato je prepoznan tudi po zapisih o Emi Pilštanski, razbojniku Guzeju... Blizu mu je tudi dramatika, za igro Bližina človeka je prejel prvo nagrado na Poljskem.

Večer je bil namenjen predvsem knjigi Listje, ki je izšla v samozaložbi leta 2016. Spremno besedo zanjo sta napisala Dani Bedrač in Alenka Zorman, likovno jo je opremila Vesna Zakonjšek. Bedrač je o avtorju zapisal, da je Buda iz Kozjanskega, Zormanova pa je nekaj več napisala o haikujih in tankah, predvsem iz avtorjevega stališča. Kot vemo gre pri haikujih za japonsko pesniško obliko, pesem ima zgolj tri vrstice s po dvakrat petimi zlogi in drugo vrstico, ki ima sedem zlogov. Haikuji so se v preteklosti nanašali pred-

vsem na zapise iz narave, sodobnejši pa črpajo tudi iz drugih vsebin. Tudi Straškovi haikuji, ki v glavnem sledijo zapovedim prvotnega zapisa so naravnani predvsem na naravo, hkrati pa se skozi knjigo izraža avtorjevo zavedanje minevanja in odhajanja soljudi. Tanke so pravzaprav predhodnice haikujev in so sestavljene iz petih vrstic, pravilu prvih treh se pridružita še dve s sedmimi zlogi. Tu je Milenko Strašek nekoliko manj natančen, a vendar doda zapisu, kot se za tanko spodobi, določeno refleksijo oziroma čustven naboj. To je njegova četrta pesniška zbirka.

Ob zaključku pogovora z Milojko B. Komprij se je spomnil tudi počitnic, ki jih je kot otrok preživljal v Šoštanju in napovedal novo knjigo, ki bo po formi sledila tej.

Foto: Nace Serdinšek

SVETINA V MESTNI KAVARNI

Razstava slikarja Jožeta Svetine iz Zavedenj, ki je na ogled v Mestni kavarni Šoštanj, bi bila lahko na nek način jubilejna.

Slikar jo je postavil ob petdesetletnici razstavljanja, svojo prvo razstavo je imel namreč leta 1967 v Velenju. Mogoče bi bilo zato tudi pričakovati, da bodo na stenah slike, ki bodo predstavljale širok ustvarjalčev opus, od motivike do tehnike, kjer obvladuje skoraj vsa področja. Avtor pa se je za tokratno razstavo odločil za olja na steklo, tehniko, ki zahteva izredno natančnost.

Svojo odločitev je na odprtju, ki je bilo 19. aprila tudi razložil. Prostor je premajhen, da bi se lahko dostojno predstavil, hkrati pa je svetloba v njem naklonjena razstavljenim delom, kjer prevladuje motivika iz živalskega in lovskega življenja. Razstavljene slike so nastale v obdobjih od leta 1996 do 2003, čeprav se Svetina tej tehniki slikanja posveča tudi sedaj, sicer redkeje kot včasih, a njegovo oko še vedno prepozna edinstvene motive, ki jih nudi narava. Na odprtju je par misli o avtorju nanizala mag. Milojka B. Komprij, razstavo pa je uradno otvoril lastnik Mestne kavarne Novalija Muminović, ki je ob tej priložnosti obnovil obljubo, ki jo je dal ob otvoritvi kavarne. Da bo kavarna nu-

dila prostor in priložnost domačim ustvarjalcem, da se predstavijo.

Slike Jožeta Svetine opremljajo domove, poslovne prostore in predsedniške palače, ustvarjalna sila ga spremlja skozi vse življenje. Ob poklicu učitelja je bil tudi

ustanovitelj Male Napotnikove kolonije in nosilec številnih akcij v kraju, prejemnik naziva častni občan občine Šoštanj ter se ob tem posvečal svoji ljubezni, slikanju.

Foto: Arhiv Mestne kavarne Šoštanj

AVTOBUSNA POSTAJA ŠOŠTANJ

Po odstranitvi Marije Rožnovenske leta 1952 je na Glavnem trgu v Šoštanju (današnjem Trgu bratov Mravljakov) nastalo postajališče za avtobuse. Zaradi povečanega prometa je potreba narekovala, da se avtobusno postajališče prestavi na primernejše mesto.

Viktor Kojc je leta 1965 v Šaleškem Rudarju (danes Naš čas) zapisal: »Novo postajališče in hkrati parkirni prostor avtobusov je sedaj za bivšim kinom Kajuh ob Tovarniški cesti. Velik prostor, kjer so pred leti bila še tu razna skladišča in delavnice v provizoričnih barakah je sedaj lepo izravnano in posuto z belim peskom. V bližini je tudi ploščad za pranje avtomobilov, ki so jo pred leti naredili z udarniškim delom člani Avto-moto društva Šoštanj«. Čakalni prostor za potnike je bil v stavbi (veži) nekdanjega kina Kajuh. Lastnik tega prostora je bilo Trgovsko podjetje Zarja. Leta 1983 in kasneje leta 1986 so se na tem mestu ob Tovarniški cesti zgradili stanovanjski bloki. Ob tem je potrebno omeniti, da so, 4. julija 1960, odprli prenovljen gostinski

lokal, ki se je takrat uradno preimenoval v Hotel Kajuhov dom Šoštanj. Tedanje vodstvo hotela si je vseskozi prizadevalo, da se avtobusno postajališče približa v njihovo bližino. V tem so videli priložnost, da oskrbijo potnike in na ta način pridobijo tudi nove goste. Pred-

log, da se zgradi avtobusno postajališče pri Hotelu Kajuhov dom je bil potrjen, 2. decembra 1966, na letni konferenci krajevnega odbora SZDL Šoštanj. Za gradnjo so se odločili: Krajevna skupnost, Krajevni odbor SZDL in Turistično olepševalno društvo kot investitor

*Avtobusno postajališče na Glavnem trgu. (60. leta)
Hrani: Danilo Čebul*

Hrani Muzej Velenje

Gradnja avtobusne postaje Šoštanj. Marec – april, leta 1967.

izgradnje postajališča. Zasnova avtobusne postaje je predvidevala poleg uvoza iz smeri Velenja z obračališčem pri železniški postaji tudi prostore za poslovalnico Izletnika Celje, cvetličarno, turistično pisarno v kateri bo tudi prodajalna spominkov (ta se je pozneje spremenila v trafikko). Predvidene so bile tudi klopi ter sanitarije za potnike. Glavni projekt avtobusnega postajališča je izdelal konstrukcijski oddelek splošnega gradbenega podjetja Vegrad. To podjetje je postajališče tudi zgradilo. Kovinsko konstrukcijo so izdelali v Velenju pri podjetju Chrom - metal. Predstavnik Izletnika iz Celja je, 26. aprila 1967, prerezal slavnostni trak in predal avtobusno postajo svojemu namenu. Nekdanji direktor hotela Kajuhov dom Stanislav Dolar je bil v tistem obdobju tudi predsednik Turističnega olepševalnega društva. Povedal je, da je bil nekoč med bivšim hotelom in sedanjo avtobusno postajo manjši zidan objekt (kiosk), katerega je bilo potrebno odstraniti. Tega je leta 1936 zgradil slaščičar Ivan Movh starejši. Odstraniti je bilo potrebno tudi nekaj kostanjevih dreves. Težava se je pojavila okrog bližine železniškega industrijskega slepega tira, ki ga je takrat za svoje potrebe uporabljala Tovarna usnja Šoštanj. Sporazum o odstranitvi tega tira je bil sklenjen na Prevaljah, kjer so imele železnice svoj sedež. Avtobusna postaja je bila med drugim zgrajena tudi iz večine sredstev od turistične takse gostov hotela Kajuhov dom. Za do-

datna sredstva je Turistično olepševalno društvo Šoštanj, ki je bilo investitor izgradnje avtobusne postaje najelo posojilo v višini 12 milijonov takratnih Jugoslovanskih dinarjev, celotna vrednost postajališča je bila ocenjena na 18 milijonov.

Turistično olepševalno društvo je postajo po izgradnji dalo v najem Izletniku Celje. Od

najemnine je društvo del sredstev vložilo v izgradnjo tenis igrišča ob vili Široko in pomagalo pri ureditvi Napotnikove galerije na Osnovni šoli Biba Roeck. Avtobusno postajo je Krajevna skupnost Šoštanj obnovila leta 1992. Od začetne izgradnje avtobusnega postajališča pa je minilo že 50 let.

Rajko Zaleznik

*Avtobusna postaja po izgradnji pred 1. majem leta 1967.
Arhiv: Muzej Velenje*

VEČNO MLADI, VRHUNSKA KOMEDIJA SNG MARIBOR

V songdrami švicarskega avtorja, režiserja in skladatelja Erika Gedeona, ki večinoma ustvarja v Nemčiji in na Švedskem, "Večno mladi" (Ewig jung) iz leta 2007, gre, če povzamemo, za staranje. Soočenja z njim se vsi bojimo, a ga ni v naših močeh ustaviti. Lahko pa ga sprejmemo z humorjem! In humorja mariborski predstavi ne manjka.

Njen režiser, Sandy Lopičić, rojen leta 1973 v Stuttgartu, vsestranski glasbenogledališki nemško-bosansko-avstrijski multitalent: pianist, skladatelj filmske glasbe, a tudi režiser in igralec, je Gedeonov scenarij za mariborske igralce prepisal in postavil na oder v adaptirani obliki. Tako lahko pogledamo v leto 2065, ko v gledališki stavbi SNG Maribor na Slovenski 27 ne bo več hrama umetnosti, temveč dom za ostarele umetnike.

V intervjuju za gledališki list je režiser Lopičić (ki sam v predstavi nastopa v vlogi ostarelega, naglušnega korepetitorja) povedal: "Mislim, da je delo z igralci veliko bolj vznemirljivo in kreativno kot z glasbeniki. Pri igralcih moraš poiskati nove pristope do glasbe s pomočjo telesa, situacije in raznih podob, ki jih je treba prenesti v glasbo. Igralci večinoma ne poznajo not, zaradi česar so veliko bolj muzikalni in fleksibilni kot večina glasbenikov, ki jih poznam."

Igralci Mateja Pucko, Mirjana Šajinović, Kristi-

jan Ostanek, Matevž Biber in Jurij Drevenšek, ki so neverjetno natančno naštudirali gibe, mimiko in način govora ostarelih, igrajo sami sebe čez dobrih 50 let, Irena Varga (paradoksalno najstarejša izmed njih) pa nastopa v vlogi "vnukinje Irene Varga", zelo posebne zdravstvene sestre – skrbnice nad ostarelimi gledališčniki. Redkokdaj doživimo, da so si igralci tako enakovredni; predstava je odigrana naravnost sijajno in nima "šibkega člana".

Vsak gledališčnik bo potrdil, da je narediti dobro komedijo izredno težka naloga. A narediti vrhunsko komedijo, ki je od začetka do konca (dovolite mi izraz) smešna za umret, obenem pa nosi globoko sporočilo ter v gledalcih prebuja nostalgijo in mnoge spomine, ki jim orosijo oči – in je še povrh glasbena, z odlično izpeljanimi pevskimi točkami, je praktično nemogoče. A mariborčanom je vsekakor uspelo!

V uvodu predstave sestra Irena postopoma v družabno sobo pripelje vse svoje varovance - še zadnje živeče člane bivše SNG Maribor: naglušnega korepetitorja, "Maestra" Lopičića, ki se ves zmeden privleče h klavirju in s seboj pripelje infuzijo in kisik na premičnem stojalu, gospo Pucko, ki se dobesedno pritrese v sobo – zelo slabo razpoložena in vsa zvita, gospoda Ostaneka, ki noče dati iz rok svojega akvarija, v katerem obrnjena na hrbet lebdi očitno mrtva zlata ribica (on pa senilno vztraja: "Ni mrtva! Samo spil!"), šaljivega

gospoda Biberja in na koncu še vedno zaljubljeni poročeni par – gospoda Drevenška in njegovo ženo, gospo Šajinović Drevenšek (gospa je že na pragu demence). Sestra Irena nam razloži, da edino, kar jim še lahko koristi, je zabavna muzikoterapija. Vendar je njena vizija zabave popolnoma drugačna od njihove. Ko "starčke" posede, jim zapoje dolgočasne motivacijske pesmice, ki bi jih razumel še dveletni otrok in od njih zahteva, da skupaj z njo (kot bi bili v vrtcu) "ploskajo z rokami, tolčejo z nogami, tleskajo s prsti", nakar jih pusti same, naj obujajo spomine... In crazy komedija se lahko začne!

"Starčki" namreč imajo svoje skrite zaloge – tudi džoint, zakopan v pepelu Vlada Novaka (v žari, ki stoji na pianinu). Ko sestra prinese žganje in "samo tistim, ki še imajo jetra" naliva po en šilček, ji ga spretno izmaknejo in na hitro spijejo kar celo steklenico. Opojeni, pozabijo na svoja leta in začnejo divje "žurati". Pesmi, ki jih izvajajo, odlično dorišejo situacijo: "I love rock'n'roll", "Born to be wild", "We will rock you", "I want to break free"... Po nekaj "dimih", ki jih delijo tudi z mrtvo ribo v akvariju, sledijo še pesmi "Sweet dreams", Rehab ali "Light my fire". Seveda "starčkom" moči vmes pojenjajo, leta so tu – in v tem kontekstu zazveni ena najganljivejših pesmi predstave "I got you baby", ki jo zapoje mož svoji dementni ženi, da ji pove, da je ne bo zapustil in bo vedno skrbel zanjo. A ko smo že skoraj preveč ganjeni in grozi, da se vsaj polovici publike ulijejo solze, atmosfero spretno razbije norčavost: žena, ki ji močno šepa

spomin, se vmes pusti osvajati drugemu, g. Ostanek pa začne po sobi pohotno loviti go. Pucko. V nekem drugem momentu predstave se gosoda Ostanek in Biber odločita za precej groteskni dvoboj, ki - med drugim - vsebuje tudi obmetavanje s pepelom Vlada Novaka ali grožnjo, da bo mrtva riba pojedena (in dejansko konča v ustih g. Biberja); vmes pa po nesreči ge. Pucko odtrgata njeno umetno nogo. Po trenutku napete tišine sledi njeno krohotanje in pesem "I'm a Barbie girl"... In ravno to nenehno balansiranje med ganljivo, čutno nostalgčnostjo in burkaško komedijo, ki pretirano karikira vse tegobe staranja, je temeljni princip predstve in izvrstno deluje. Dejstvo, da so liki "bivši igralci" je opomnik, da smo si v staranju in umiranju enaki in vsa posvetna slava je minljiva in umetno napihnjena.

Predstava ponuja tudi nekaj zelo lepih trenutkov "jugonostalgije". Prvi je pesem Josipe Lisac "O eni mladosti", ki jo v enem svojih redkih lucidnih momentov zapoje ga. Šajinović Drevenšek, ki ji je njen mož malo prej pomotoma s skoraj plešaste glave potegnil dol blontno lasuljo. Pred gledalci stoji in o izgubljeni mladosti in hrepenenju poje čustveno in fizično "razgaljena". Drugi močan trenutek je na samem koncu predstave, ko igralci skupaj zapojejo Balaševičev "Odlazi cirkus" - vmes pa se pred našimi očmi odličijo in pomladijo na svoja dejanska leta... Radovednost mnogih gledalcev je pogašena, a to dejanje ima veliko globlji efekt: zavemo se, da so bili vsi starostniki nekoč mladi ljudje in da bi na njih morali v marsikateri situaciji gledati drugače, kot smo vajeni, saj se bomo vsi, če bomo imeli srečo, postarali.

Scenograf predstave, Matic Gselman, se je likovne zasnove lotil s precej črnega humorja - na steni na primer visijo oljni portreti "pokojnih" pomembnežev SNG Maribor, na čelu s sedanjim direktorjem Danilom Roškerjem. Družabna soba, v katero je skoncentrirano vso dogajanje, deluje kot meščanski salon, ki je svojo slavo doživel že pred davnimi časi - pohištvo je oguljeno, tepihi perzijskega tipa prašni in polni lukenj, fotelji delno razcapani... A vendarle daje vtis toplote in domačnosti, tudi zahvaljujoč izbiri barv oziroma intimni osvetlitvi. Nekaj elementov, ki dopolnjujejo

komično-morbidno atmosfero, je predpisanih že v scenariju, denimo lobanja na omarici, krsta v kotu sobe ali žara (v tem primeru s pepelom igralca Vlada Novaka) na pianinu.

Tudi kostumografija Lea Kulaša, ki si je skupaj z Jasminko Marksl zamislil še maske, ki igralce postarajo za več desetletij, je zares odlična.

Predstava je imela premiero 13. novembra 2015 in prejela vrsto nagrad: proglašena je bila za Žlahtno komedijo po izboru strokovne žirije, a tudi po izboru občinstva na 25. festivalu Dnevi komedije v Celju 2016, kjer so dodelili tudi nagrado Sandy Lopičiču za Žlahtnega režiserja in Mateji Pucko za Žlahtno igralko. Dobila je še Posebno priznanje celotni zasedbi na 40. festivalu Dnevi satire Fadila Hadžića (Satirično kazalište Kerempuh, 2016) v Zagrebu - kjer je Mateja Pucko zopet prejela nagrado za igro.

Ko bi le bilo več takšnih predstav! Vsekakor priporočam ogled!

SNG Maribor; avtor: Erik Gedeon, prevod: Mojca Kranjc, režija: Sandy Lopičič, dramaturgija: Vili Ravnjak, scenografija: Matic Gselman, Sandy Lopičič, kostumografija: Leo Kulaš, maska: Leo Kulaš, Jasminka Marksl, igrajo: Irena Varga, Sandy Lopičič, Mateja Pucko, Kristijan Ostanek, Matevž Biber, Jurij Drevenšek in Mirjana Šajinović

(Predstava ogledana 20.1.2017 v KD Velenje)

UMETNIŠKA ZBIRKA NAPOTNIKOVE GALERIJE RAZGLAŠENA ZA KULTURNI SPOMENIK LOKALNEGA POMENA

V četrtek, 19. aprila 2017, je Svet Občine Šoštanj na svoji 17. redni seji sprejel odlok o razglasitvi umetniške zbirke Napotnikove galerije za kulturni spomenik lokalnega pomena z namenom, da bi trajno zagotovili ohranitev in posebno družbeno varstvo kulturnih dobrin na območju občine Šoštanj. Predlog razglasitve je pripravil Muzej Velenje. Lastnica zbirke je Osnovna šola Karla Destovnika – Kačuhja Šoštanj.

Napotnikova galerija je bila ustanovljena 27. novembra 1963 v spomin na akademskega kiparja Ivana Napotnika. Nastala je v sklopu tedanje II. osnovne šole v Šoštanju, ki se je nato leta 1968 preimenovala v Osnovno šolo Bibe RoECKA. Bila je prva galerija v Šaleški dolini in poleg Gorjupove galerije v Kostanjevici na Krki ena izmed dveh šolskih galerij v Sloveniji. Igrala je pomembno vlogo pri likovnem izobraževanju lokalne in širše skupnosti ter pripomogla k prepoznavnosti mnogih likovnih ustvarjalcev.

Napotnikova galerija je sooblikovala in oplemenitila kulturno dogajanje v lokal-

nem prostoru. Predstavljala je pomemben del življenja na območju Šaleške doline ter zunaj nje. Pestro galerijsko dogajanje je trajalo dobrih deset let. Po letu 1975 pa se je zaradi finančnih težav osredotočila na ohranjanje svoje stalne zbirke. Galerija je danes brez prvotnih šolskih razstavnih prostorov, svoj pečat pa je pustila v obliki bogate zbirke likovnih del, ki jo je oblikovala skozi dejavna leta. Zbirka zajema slikarska, risarska, grafična in kiparska dela pomembnih likovnih umetnikov 20. stoletja iz nekdanje Jugoslavije. Predstavlja izrazit dosežek ustvarjalnosti in dragoceno prispeva h kulturni pestrosti v lokalnem in širšem prostoru.

Danes šteje zbirka 107 umetniških del različnih avtorjev, od tega 17 kiparskih plastik.

Dejavnost Napotnikove galerije je bila izjemnega pomena na področju kulturnega izobraževanja in vzgoje mladine ter odraslih. Ob ustanovitvi je galerija dobila tudi svoje mesto v statutu šole z nalogo: razvijati estetsko vzgojo pri šolski mladini, jo seznanjati z različnimi tehnikami in smermi v likovnem izražanju ter z

občasnimi razstavami popularizirati likovno umetnost v ožji okolici.

Napotnikove galerije kot take pa si ne predstavljamo brez pobudnika njene ustanovitve – prvega skrbnika, upravitelja in programske vodje, Viktorja Kojca.

V juniju 1962 je pričela šola z obnovo objekta in gradnjo prizidka. Pri tem so upoštevali tudi posebnosti razstavnih prostorov. Šola se je spremenila in razširila v moderno poslopje. Novi svetli prostori pa so narekovali tudi novo likovno opremo in ureditev.

Tri leta po Napotnikovi smrti je likovni ustvarjalec in pedagog Viktor Kojc dal pobudo za ustanovitev galerije.

Galerijo so ob njenih prvih korakih z velikim razumevanjem podprli dr. Karel Dobida, tedanji ravnatelj Narodne galerije v Ljubljani, Napotnikovi prijatelji slikarji in umetnostni zgodovinarji. Odprtje šolske galerije je bilo združeno s 75-letnico rojstva kiparja Napotnika. Slavnosti so se udeležile pomembne osebe takratnega kulturnega in javnega življenja. Po izboru Viktorja Kojca je bilo na slavnostnem odprtju v šoli razstavljenih okoli 50 likovnih del. Ob tej priložnosti je bila v avli šole odkrita tudi spominska plošča Ivanu Napotniku, delo Viktorja Kojca.

Napotnikova galerija je delovala v okviru šole kot njena razširjena dejavnost. Razstave so bile velikokrat priložnostne in povezane z državnimi in občinskimi prazniki. Razstavljali so že uveljavljeni slovenski umetniki in tudi mlajši, ki so si utirali pot v umetniškem svetu ter ostali likovni ustvarjalci.

Galerija je izvajala pestro kulturno dejavnost. Po svetlih in prostornih hodnikih na stopnišču in v upravnih prostorih Osnovne šole Bibe RoECKA so bila razstavljena slikarska dela in kipi, na ogled šolarjem in odraslim obiskovalcem. Galerija je z odkupi in podarjenimi deli oblikovala stalno zbirko, ki pa so jo do osemkrat na leto dopolnjevale ali menjale občasne likovne razstave, tudi z mednarodno udeležbo.

Pomembno vlogo je igrala galerija pri likovni vzgoji šoštanjanskega občinstva, še posebno mladine ter pri spoznavanju

Hodnik Osnovne šole Bibe RoECKA (Napotnikova galerija). Foto: arhiv Vlada Kojca

NAPOTNIKOVA GALERIJA V SOSTANJU: Vodja galerije Viktor Kojc ob nepričakovanem darilu Tineta Kosa, kipu »Mati daje otroku kruh« (Foto: Joco Znidaršič)

Do leta 1972 je zbirka štela 138 del. Do 1973 pa se je v galeriji skupaj zvrstilo okoli 46 razstav slovenskih umetnikov.

Galerija se je po 10 letih delovanja zaradi finančnega primanjkljaja osredotočila na ohranitev svoje stalne zbirke. Viktor Kojc je za dejavnost Napotnikove galerije skrbel vse o dvoje upokojitve leta 1975. Po tem je bil del likovne zbirke razstavljen v šolskih prostorih kot stalna postavitev.

Po združitvi osnovnih šol v Šoštanju leta 2005 so zbirko iz varnostnih razlogov prenesli v varovani depo upravne stavbe Občine Šoštanj. Na pobudo Občine Šoštanj je Zavod za kulturo Šoštanj leta 2007 izdal katalog »Stalna zbirka Napotnikove galerije«. Ob tej priložnosti so bila likovna dela ob predhodni inventarizaciji, restavraciji, obnovi okvirjev in menjavi stekel razstavljena v šoštanjski mestni galeriji.

Danes je večji del stalne zbirke na ogled na Osnovni šoli Karla Destovnika – Kajuha Šoštanj in njeni zelenici, v Vili Mayer, objektu Občine Šoštanj, v občinski upravni stavbi, Mestni knjižnici Šoštanj ter na Trgu bratov Mravljakov v Šoštanju. Nekaj del je hranjenih še v depoju Vile Mayer in Občine Šoštanj.

Z razglasitvijo stalne zbirke Napotnikove galerije za kulturni spomenik lokalnega pomena Občina Šoštanj kot upravljalka zbirke ter OŠ Karla Destovnika – Kajuha, lastnica zbirke, skupaj uresničujeta temeljno poslanstvo dediščine – skrb za varovanje in ohranjanje dediščine in dostop do dediščine.

Foto: arhiv Vlada Kojca

Barbara Drev

širšega kroga likovnih ustvarjalcev.

V časopisu Večer so o Napotnikovi galeriji zapisali: »Najbolj stalno občinstvo ustanove so šolski otroci, ki med umetninami odraščajo in poznajo vrednost razstavljenih del. Živijo med umetniškimi stvaritvami, hodijo mimo njih in so nanje ponosni, kot je Šoštanj nasploh ponosen na svojo galerijo in to kaže tudi v skrbi zanjo.«

Odprtja razstav so za mesto pomenila pravi kulturni dogodek. Sodelovala je šola z nastopi šolskega pevskega zbora in recitatorji, Šaleški oktet in mnogi drugi ustvarjalci in kulturniki iz občine. Vabila so naredili kar v šoli, raznesli so jih otroci, pri postavljanju razstav pa so pomagali učitelji.

Odprtja razstav so bila zelo obiskana. Udeleževali so se jih vidni slovenski likovni umetniki in ustvarjalci. Dogodke so spremljali mnogi časopisi, snemala jih je tudi RTV Ljubljana.

Napotnikova galerija je sodelovala z lokalno skupnostjo in drugimi kulturnimi institucijami. Svojo dejavnost je razširila tudi v zunanji prostor. S svojimi mavčnimi originali je širši družbeni skupnosti omogočila postavitev spomenika Karlu Destovniku – Kajuhu in Francu Hriberniku v Šoštanju ter Kajuhu v Belih vodah.

Prvo leto delovanja je imela Napotnikova galerija v svoji zbirki 30 umetniških del, 1965 pa že preko 80.

Foto: arhiv Vlada Kojca

VREDNOST MESTNIH DREVES V ŠOŠTANJU

Ravno v obdobju, ko smo se v sklopu celega niza delavnic in javnih razprav za izdelavo Celostne prometne strategije (CPS) Občine Šoštanj skupaj z občani začeli zavedati tudi tega kako pomembna so v mestu drevesa in se s končnim dokumentom zavezali, da bomo v prihodnje bolj skrbeli zanje, zaščitili zdrava mogočna drevesa in v mestu Šoštanj posadili tudi nova, so v termoelektrarni, ki ima v svoji lasti velik del šoštanjskih zelenic, začeli razmišljati, da bi odrasla drevesa v celoti podrli in se s tem izognili njihovem vzdrževanju v bodoče.

Veljavni predpisi tega seveda ne dovoljujejo. Drevesa so v mestu vitalna infrastruktura, tako kot objekti ali prometnice in imajo svojo funkcijo. Pri tem ni pomembno kdo je drevo posadil in v čigavi lasti je. Drevesa je potrebno ohranjati, vzdrževati in jih nadomeščati z novimi. Propadla drevesa je potrebno nadomestiti s staro, avtohtono sorto, sekanje zdravih dreves pa je prepovedano. Z odlokom je prav tako določeno, da je tudi okolico novih objektov potrebno

zazeleniti in urediti, pri gradbenih delih pa zaščititi drevesa, ki tam že stojijo.

Prav v mestih, ki so zelo obremenjena s težko industrijo je še toliko bolj pomembno, da je zeleni sistem mesta prisoten, poudarjen in tudi funkcionalen. V času nastanka teh mest so se tega zavedali in krajinsko arhitekturnim ureditvam posvečali še posebej veliko pozornosti. Lep primer take ureditve v Šoštanju je na primer soseska na Cankarjevi.

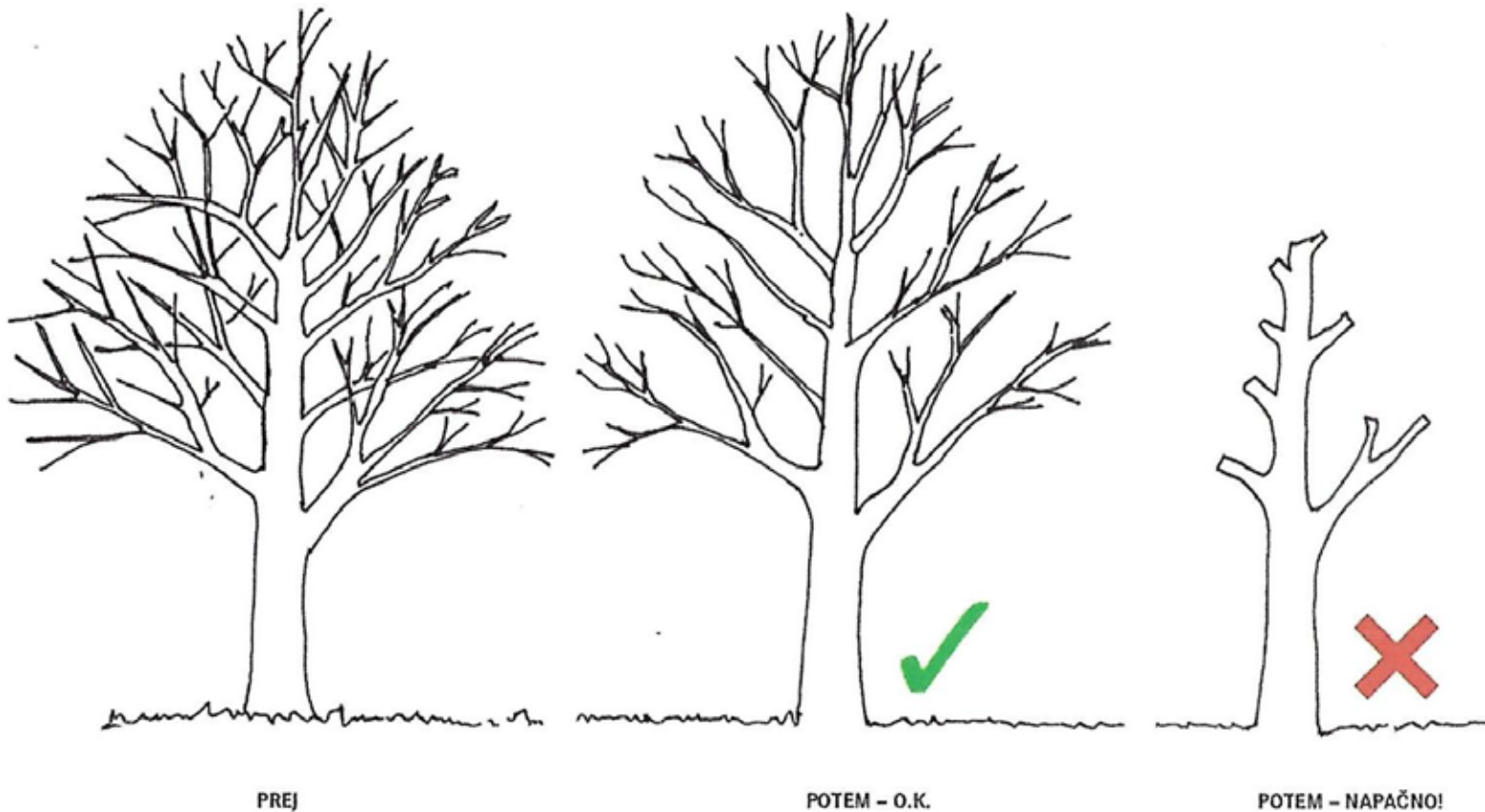
Koliko pa se vrednosti dreves v mestu zavedamo danes? Ali sploh opazimo mogočno drevje, ali se nam to zdi povsem samoumevno? Ali se še znamo razveseliti dehtečih cvetočih krošenj spomladi? Ali opazimo, da drevesa v mestu izginjajo? Ali nam padejo v oči drevesa, ki so jih obrezali tako močno, da je od njih ostalo le še golo deblo in nekaj kratkih odsekanih vej? Za taka drevesa rečemo, da so obglavljena. In taka obrezovanja so škodljiva saj začne tako drevo počasi propadati. Koreninski sistem oslabi, namesto naravno izoblikovane krošnje pa na delu odsekane

veje odžene šop dolgih tankih vej, ki se ob močnejšem vetru ali padavinah hitro polomijo in tako postane drevo nevarno za okolico. Mogočna drevesa, ki so rastle 50 let in več, počasi umirajo. Mnogokrat izginjajo tudi zaradi preveč strnjene gradnje objektov, nove infrastrukture ali le zaradi razširitve cest. Novih dreves pa ne posadimo.

Premalo se zavedamo kakšno vrednost imajo odrasla mestna drevesa, da možnosti in prostora za sajenje novih v mestu ni dovolj in da bi na odraslost novega drevesa morali ponovno čakati več desetletij. Pozabljamo tudi na izjemno pomembne funkcije mestnega drevja, na njihovo okoljsko, prostorsko, zdravstveno in socialno ter celo gospodarsko vlogo, ki jo imajo. Življenje v zelenem okolju je prijetnejše, prisotnost drevja soustvarja celo identiteto nekega mesta. Določene drevesne vrste zaradi razvejanega koreninskega sistema preprečujejo plazenje zemlje in s tem pomagajo utrjevati brežine, s svojo krošnjo pa zastirajo neželene poglede. Drevesa so habitat številnih

Mogočna drevesa kvalitetno urejene Cankarjeve soseske v Šoštanju (foto Verona Hajnrihar)

Prikaz obrezovanja

živalskih vrst in pomembno zmanjšujejo onesnaženost zraka. Ponujajo senco in izboljšujejo klimo v urbanih predelih. Zmanjšujejo celo obremenjenost komunalne infrastrukture, saj lahko eno samo odraslo drevo absorbira do 26.000 litrov deževnice. Drevesa dvigajo tudi vrednost nepremičnin in so za človeka zdravilna, saj dokazano zmanjšujejo stres ter krvni tlak, srčno-žilna in astmatska obolenja.

Da bi vse te pozitivne učinke ohranili tudi v Šoštanju, moramo za drevesa skrbeti.

Skrb je potrebna v vseh fazah njegovega življenja in se začne s preudarno izbiro vrste drevesa in lokacije, kamor ga bomo posadili. Vedeti moramo, kako veliko bo zrastle, kam bo metalo svojo senco in kakšen koreninski sistem bo razvilo. Da odraslo drevo ne bo postalo nevarno, ga moramo znati tudi zaščititi in kasneje pravilno obrezovati. Ker lahko nepravilne odločitve povzročijo veliko škode je prav, da k sodelovanju že v fazi načrtovanja povabimo strokovnjake s tega področja – krajinske arhitekte.

V cvetočem aprilu, mesecu krajinske arhitekture, se spomnimo kaj dobrega nam ponujajo drevesa v mestu. Če bo košček svoje ozaveščenosti vsak prenesel tudi v prakso, se nam za obstoj zdravilnega zelenega sistema v Šoštanju ni treba bati. Tega pa bomo s krajinskimi ureditvami v bodoče še nadgradili.

Verona Hajnrihar,
univ. dipl. inž. kraj. arh.

Cvetoče krošnje v mestu (foto Verona Hajnrihar)

Izšla je nova knjiga Mirana Aplinca.

